

Kulturværdiudvalget

The Danish Commission on the Export of Cultural Assets



Årsberetning 2018

Indhold

Formandens forord	3
Konkrete sager i 2018	4
1. Udførselsforbud og erhvervelser.....	4
a. Forbud mod udførsel af Camille Pissarro: <i>Portræt af en dreng</i> , 1852-1855	4
b. Forbud mod udførsel af seks stenalderøkser	6
c. Forbud mod udførsel af en flinteøkse	7
2. Forbehold	8
Forbehold i forbindelse med auktionen over Camille Pissarro: <i>Portræt af en dreng</i>	8
3. Kulturgenstande i privateje belagt med udførselsforbud m.v.	8
Udvalgets øvrige arbejde i 2018	9
1. Udvalgets arbejde i beretningsåret	9
2. Gennemgang af kataloger	9
3. Individuelle ansøgninger.....	9
4. Værdigrænsen indeksreguleret for 2018	10
5. Justitsministeriets udvalg om revision af auktionslederloven og loven om handel med brugte genstande og pantelånevirkksomhed	10
6. Henvendelser fra udenlandske myndigheder m.v.....	10
7. EU-forordningen om udførsel af kulturgenstande	11
Kulturværdiudvalget	12
Sekretariat	12
Kontakt	12
Kulturværdiudvalgets hjemmeside	12
Medlemmer.....	12

Formandens forord

Kulturværdiudvalget har med *lov om sikring af kulturværdier i Danmark* mulighed for at nedlægge forbud mod udførelse af særlige danske kulturværdier, når der dukker et helt unikt værk op på en auktion, eller når en ejer ansøger udvalget om tilladelse til at føre sin særlige kulturgenstand ud af landet. Det er udvalgets opgave at sikre, at Danmark ikke mister de allervigtigste kulturværdier til udlandet.

I beretningen beskriver vi unikke kulturgenstande, som hidtil har været i privat eje, men som i 2018 blev en del af kulturarven på danske museer.

Udvalget kan kun købe kulturgenstande, hvis det kan skaffe finansiering. Udvalget har ingen midler til indkøb. Der er primært fondsmidler involveret, når udvalget fremsætter købstilbud. I et samarbejde med eksperter på kulturinstitutionerne skal udvalget kunne overbevise fonde om at bruge midler på at sikre, at de helt unikke kulturgenstande bliver i landet. Derfor vil jeg også sende en stor tak til fondene for generøse donationer til udvalgets indkøb.

Efter udvalgets drøftelser med interessenter i auktionsmarkedet er det også mit indtryk, at auktionshuse og købere generelt accepterer, når udvalget griber ind i en handel og køber det unikke værk – også selvom det nok kan skuffe nogle købere.

Samarbejdet fungerer hurtigt og smidigt mellem mine kolleger på Nationalmuseet, Det Nationalhistoriske Museum, Rigsarkivet, Statens Museum for Kunst og med alle de dygtige sagkyndige eksperter på arkiver, biblioteker og museer, som rådgiver udvalget med afsæt i deres ekspertise. Tak for arbejdsindsatsen i 2018.

Jeg håber, de indkøbte værker vil blive til glæde, oplysning og uddannelse, og jeg opfordrer alle til at besøge museerne for at opleve de nyindkøbte værker.

Svend Larsen

Direktør for Det Kgl. Bibliotek og formand for Kulturværdiudvalget

Konkrete sager i 2018

1. Udførselsforbud og erhvervelser

Kulturværdiudvalget har nedlagt tre udførselsforbud i 2018; de tre individuelle sager beskrives kort herunder.

a. Forbud mod udførsel af Camille Pissarro: *Portræt af en dreng*, 1852-1855



Portrait of a boy, malet af Camille Pissarro (1830-1903), der senere blev kendt som en af de førende og banebrydende kunstnere i gruppen af franske impressionister. Pissarro var dog livet igennem dansk statsborger – født som han var på Skt. Thomas i det daværende Dansk Vestindien.

Portrait of a boy hører til i denne geografiske og kulturelle kontekst og er et unikt vidnesbyrd om den tidlige fase i Pissarros liv og kunstneriske udvikling. Det er et overbevisende udtryk for en tid, hvor han ikke blot var under indflydelse af, men ligefrem under oplæring i den kunstneriske udtryksform, som konstituerer det danske guldaldermaleri. Et fuldgældigt guldalderportræt med alle de relevante karakteristika – den lette skråinkel, redeligheden i fremstillingen – der næsten grænser

til det nøgterne - den beherskede farveholdning samt det dagligdags og uopstyltede i opstillingen af den portrætterede. Fuldgældigt – men alligevel unikt og på alle måder anderledes. Den portrætterede er ikke hvid, men sort. Maleren er godt nok på papiret dansk, men dog gået over i verdens kunsthistorie som fransk.

Kunstnerisk er billedet af den sorte dreng – der må være et af koloniens tidligere slavebørn – ikke i sig selv nyskabende, men til gengæld en unik facet i dansk guldalder, som ikke ellers er repræsenteret i danske institutioner. Der findes ikke tilsvarende i Pissarros værk.

Portrait of a boy er sandsynligvis udført i tiden 1854-55 efter Pissarros tilbagevenden til Skt. Thomas efter en toårig rejse til Venezuela og før hans afrejse i efteråret 1855 til Frankrig, hvor han skulle bo resten af sit liv. Disse tidlige år i Caribien var præget af hans afgørende møde med en dansk maler, Fritz Melbye (1826-1869), der selv var trænet i traditionen fra C.W. Eckersberg og gav dennes læresætninger og kunstsyn videre. De to unge kunstnere havde etableret et venskab og arbejdede tæt sammen. Melbye blev således Pissarros første lærer. De mange værker, de to kunstnere producerede i et tæt samspil i disse afgørende år i Caribien, er især domineret af naturstudier og landskabsbilleder, foruden en række folkelivsskildringer. Dertil kommer en mindre gruppe tegnede portrætter af vennekredsen.

Portrait of a boy er i hele denne sammenhæng en stor sjældenhed.

Udvalgets medlemmer tilsluttede sig den sagkyndige vurdering fra Statens Museum for Kunst og nedlagde forbud mod udførsel af maleriet af følgende grunde:

- Dette hidtil ukendte værk er en sjældenhed malet af en kunstner, som senere i livet blev verdenskendt som en af de førende og banebrydende kunstnere i gruppen af franske impressionister, men som blev født på Skt. Thomas i det daværende Dansk Vestindien og forblev dansk statsborger hele livet
- Maleren var under oplæring i den kunstneriske udtryksform, som konstituerer det danske guldaldermaleri, og maleriet, som sætter en vestindisk sort dreng i centrum, er et unikt vidnesbyrd om den tidlige fase i malerens kunstneriske udvikling
- Maleriet giver et sjældent kulturhistorisk bidrag til Danmarks historie som kolonimagt.

På den baggrund besluttede udvalget at afslå ansøgningen og fremsætte et tilbud om erhvervelse af genstanden til markedsprisen.

Udvalget besluttede, at maleriet efter erhvervelsen skal indgå i Ordrupgaards Samlinger.

Købet af maleriet af gjort muligt via donationer fra Konsul George Jorck og Hustru Emma Jorck's Fond, Ny Carlsbergfondet samt Slots- og Kulturstyrelsen.

b. Forbud mod udførsel af seks stenalderøkser

Ansøgningen vedrører én økse af flint og fem økser af anden bjergart, alle fundet på en ejendom i Tvede ved Randers. Sagkyndige vurderer, at stykkerne har arkæologisk interesse, og da fundstedet tillige er kendt, anbefales et udførselsforbud.

Udvalgets medlemmer var enige i den sagkyndige vurdering fra Nationalmuseet og vurderede samlet set, at økserne ikke kan eksporteres.

Udvalget besluttede, at økserne efter erhvervelsen skal indgå i samlingen på Museum Østjylland i Randers.

c. Forbud mod udførsel af en flinteøkse

Ansøgningen vedrører en flintøkse med kendt fundsted, hvorfor sagkyndige har anbefalet udførselsforbud. "Kendt fundsted" er efter udvalgets opfattelse tilstrækkelig årsag til eksportforbud, hvorfor man tilsluttede sig den sagkyndige vurdering fra Nationalmuseet og ikke gav udførselstilladelse.

Udvalget besluttede, at økserne efter erhvervelsen skal indgå i samlingen på Nationalmuseet.

2. Forbehold

Kulturværdiudvalget har ved forhåndsgennemgangen af auktionskataloger i 2018 taget et enkelt forbehold i auktionssager:

Forbehold i forbindelse med auktionen over Camille Pissarro: *Portræt af en dreng*

Kulturværdiudvalget tog et forbehold i forbindelse med auktion 879 hos Bruun Rasmussen den 29. maj 2018 over dette maleri; da maleriet blev solgt med henblik på eksport, modtog udvalget en ordinær ansøgning herom, hvorefter et udførselsforbud blev nedlagt; se mere herom i afsnit 1.

3. Kulturgenstande i privateje belagt med udførselsforbud m.v.

Ved udgangen af 2018 er følgende udenlandsk privatejede kulturgenstande, som alle befinder sig i Danmark, belagt med udførselsforbud:

- Carl Blochs portrætmaleri af H.C. Andersen (1869), 1997.
- Wilhelm Marstrands maleri Liggende Model (1833), 1998.

Endvidere er ved udgangen af 2018 følgende danske privatejede kulturgenstande, som alle befinder sig i Danmark, belagt med udførselsforbud:

- En *Amati violin* (1627), 2001.
- Resterende dele af Ålholm-samlingen (1600- og 1700-tallet), 1996-97.
- En flintdolk fra Stubberup ved Nysted (stenalderen), 2010.

Årstallet i parentes henviser til oprindelsesåret/perioden for oprindelse, mens det andet årstal angiver året for nedlæggelse af udførselsforbud.

Udvalgets øvrige arbejde i 2018

1. Udvalgets arbejde i beretningsåret

Kulturværdiudvalget har i 2018 afholdt fire møder.

2. Gennemgang af kataloger

En betydelig del af Kulturværdiudvalgets arbejde består i en forhåndsgennemgang af auktionskataloger. Fremgangsmåden i forbindelse med forhåndsgennemgangen er fastlagt i § 9 i bekendtgørelsen om sikring af kulturværdier i Danmark (senest ved bekendtgørelse nr. 391 af 30. april 2011). Udvalget foretager før auktionen en foreløbig gennemgang af kataloget og eventuelt en besigtigelse af visse genstande. Katalogerne skal derfor være udvalget og sekretariatet i hænde senest 10 dage før auktionen for, at udvalget kan nå at gennemgå og forhåndsvurdere indholdet.

Kulturværdiudvalget meddeler på baggrund heraf, hvilke genstande og værker udvalget tager *forbehold* for, dvs. de genstande og værker, der ved salg med henblik på udførsel til udlandet gennem efterfølgende ansøgning kræves forelagt udvalget til nærmere bedømmelse og afgørelse, før en tilladelse til udførsel kan gives. Hvis en ansøgning om udførselstilladelse afslås, skal Kulturværdiudvalget i medfør af kulturværdilovens § 11 fremsætte et købstilbud, der svarer til hammerslagsprisen med tillæg af auktionsomkostninger, svarende til købers nettokøbspris.

Forhåndsgennemgangen kan desuden bevirke, at udvalget indstiller til kulturministeren, at ministeren træffer beslutning i henhold til lovens dispensationsbestemmelse (§ 2, stk. 4). Udvalget har i 1997 præciseret, at udvalgets forbehold også kan omfatte genstande, der efterfølgende vil kræve indstilling til kulturministeren. Katalognumre, for hvilke der ikke tages forbehold, kan omvendt frit udføres efter auktionen.

Kulturværdiudvalget havde i 2018 en aftale om forhåndsgennemgang af fysiske kataloger med Bruun Rasmussen Kunstauktioner.

3. Individuelle ansøgninger

Det fremgår af kulturværdilovens § 11, at Kulturværdiudvalget skal fremsætte et tilbud om erhvervelse af genstanden til markedsprisen, såfremt en ansøgning om udførselstilladelse afslås. Genstandens værdi fastsættes efter råd fra særligt sagkyndige. Som rådgivere for udvalget er udpeget Foreningen af Auktionsledere i Danmark, Dansk Kunst Antikvitethandler Union, Den Danske Antikvarboghandlerforening og Kunst- og Antikvitethandler Ringen.

Kulturværdiudvalget har i 2018 modtaget i alt 102 individuelle ansøgninger om udførselstilladelse for kulturgenstande i privateje.

Af de 102 ansøgninger blev 98 bevilget, én blev trukket tilbage af ansøger, én blev afvist og to blev delvist bevilget (to sager med mange oldsager, hvor enkelte dele genstande blev nægtet udførselstilladelse). Se om den afviste og de delvist bevilgede i afsnit 1.

4. Værdigrænsen indeksreguleret for 2018

Den oprindelige værdigrænse på 150.000 kr. for genstande, som er ældre end 50 år, skal årligt reguleres pr. 1. januar efter udviklingen i det af Danmarks Statistik offentliggjorte forbrugerprisindeks, jf. kulturværdilovens § 2, stk. 1, nr. 2, jf. stk. 5.

Med virkning fra 1. januar 2018 blev værdigrænsen hævet til 167.000 kr.

Værdigrænsen for fotografier, som uanset alder har en værdi på kr. 30.000 eller derover, reguleres derimod ikke.

5. Justitsministeriets udvalg om revision af auktionslederloven og loven om handel med brugte genstande og pantelånvirksomhed

Justitsministeren nedsatte i foråret 2017 et udvalg, som skal foretage en samlet gennemgang af auktionslederloven (fra 1935) og lov om handel med brugte genstande m.v. (fra 1966) og udarbejde forslag til en moderniseret lovgivning på området. Udvalget skal se på, om regelsættene skal justeres, bl.a. med henblik på at sikre kontrol med handel med brugte genstande og hindre videresalg af stjålne, forfalskede og ulovligt udførte genstande, ligesom regelsættene skal tilpasses den samfundsmæssige og teknologiske udvikling, herunder hvad angår anvendelsen af internettet.

Kulturværdiudvalgets juridiske rådgiver, Lene Hedegaard Johansen, er udpeget som Kulturministeriets repræsentant i udvalget.

Udvalgets arbejde skal afsluttes i løbet af sommeren 2019.

6. Henvendelser fra udenlandske myndigheder m.v.

Kulturværdiudvalget modtager lejlighedsvis henvendelser fra udenlandske myndigheder, f.eks. om udførsel af kulturværdier, som stammer fra Danmark. Udvalget finder det positivt, at det internationale samarbejde på denne måde har vist sig at fungere. Udvalget har i de konkrete sager undersøgt, om der skulle være søgt om udførselstilladelse, og hvad konsekvenserne i givet fald skulle være.

Udvalget har ikke i 2018 haft grund til at kræve udførte kulturværdier tilbageført til Danmark.

7. EU-forordningen om udførsel af kulturgenstande

Efter etableringen af det indre marked, hvor grænsekontrol som hovedregel bortfalder mellem EU-landene, er det besluttet, at de enkelte EU-landes nationale kulturbeskyttelsesregler fortsat er gældende. Etableringen af det indre marked har således intet ændret ved den danske kulturværdilov eller den praksis, der er gældende i relation til loven. Det er fortsat denne lov, der regulerer hvornår og under hvilke betingelser, der kan nedlægges forbud mod udførsel af kulturgenstande fra Danmark til såvel EU-lande som lande uden for EU.

For at styrke de nationale beskyttelsesinteresser er der tillige skabt et fælles regelsæt, der skal hindre ulovlig udførsel af kulturgenstande ud over EU's fælles toldgrænser i henhold til Rådets forordning nr. 3911/92 af 9. december 1992 om udførsel af kulturgoder. Forordningen, der trådte i kraft den 1. april 1993, er senest ændret ved Rådets forordning nr. 116/2009 af 18. december 2008 om udførsel af kulturgoder, der trådte i kraft i den 2. marts 2009. Disse regler om udførsel til lande uden for EU betyder, at der ved udførsel af bestemte kulturgenstande skal foreligge en udførselstilladelse, og at der i disse tilfælde skal anvendes en særlig europæisk ansøgningsformular. Ligesom det er det danske Kulturværdiudvalg, der administrerer den danske lov, er det også udvalget, der administrerer det fælles EU-regelsæt for det danske område.

Ansøgninger om udførsel af kulturgenstande til tredjelande skal således også fremsendes til Kulturværdiudvalget, der i hvert enkelt tilfælde træffer beslutning om udførselstilladelse. Der er visse forskelle i de to regelsæt med henblik på kategorier og værdi- og aldersgrænser, og ordningen indebærer, at der også skal søges om udførselstilladelse i en række tilfælde, hvor en tilladelse ikke er nødvendig efter den danske kulturværdilov.

Kulturværdiudvalget har i 2018 modtaget 59 ansøgninger om tilladelse til udførsel af i alt 725 enkeltgenstande eller samlinger i henhold til EU-forordningen. Størsteparten, nemlig 53 af disse ansøgninger omfattende 717 genstande, er indgivet af museer og privatpersoner, som ønskede en midlertidig udførselstilladelse i forbindelse med udlån til udstillinger i udlandet. Herudover blev der givet definitiv udførselstilladelse i 6 ansøgninger omfattende tilsammen 8 enkeltgenstande.

Kulturværdiudvalget

Sekretariat

Kulturværdiudvalgets sekretariatsfunktioner varetages af forskningsbibliotekar, cand.mag. Jakob K. Meile, Det Kgl. Bibliotek. Funktionen som udvalgets juridiske rådgiver varetages af chefkonsulent, cand.jur. Lene Hedegaard Johansen, Det Kgl. Bibliotek.

Kontakt

Kulturværdiudvalgets Sekretariat

Det Kgl. Bibliotek

Søren Kierkegaards Plads 1

1221 København K

kulturvaerdier@kb.dk

(+45) 91 32 44 86

Kulturværdiudvalgets hjemmeside

kulturvaerdier.kb.dk/

Medlemmer

Svend Larsen	(formand)	Direktør Det Kgl. Bibliotek
Mikkel Bøgh	(næstformand)	Direktør Statens Museum for Kunst
Asbjørn Hellum	(til 31.10.18)	Rigsarkivar Rigsarkivet
Anne-Sofie Jensen	(fra 1.1.19)	Rigsarkivar Rigsarkivet
Rane Willerslev		Direktør Nationalmuseet
Mette Skougaard		Direktør Det nationalhistoriske Museum, Frederiksborg Slot